

Skjemainformasjon

Skjema	Norges dokumentarv - nominasjonsskjema
Referanse	1004145
Innsendt	20.06.2014 14:00:10

Sammendrag

Sammendrag

Tittel på dokument(er)/arkiv(er) som nomineres

Skoleprotokoller fra indre Vest-Agder - dokumentasjon om barnevandrere

Sammendrag (maks 3000 tegn)

Skoleprotokoller fra kommuner i indre deler av Vest-Agder gir et innblikk i skolehverdagen i et område av landet som var preget av fattigdom på 1800-tallet. Gjennom store deler av århundret var det stor nød i indre bygder i Vest-Agder. Gårdene var små, jorda var skrinng og mange familier levde i fattigdom. Fra indre bygder måtte familiene spe på inntekten ved å sende ungene sine på arbeid til andre bygder. En del barn dro til bygder i nærheten, men mange barn dro ut på lange reiser mot øst, til bygder rundt Kristiansand og i kommuner i Aust-Agder der gårdene var større og arbeidsmarkedet bedre. Barna som ble sendt ut på arbeid var i alderen 8 til 15 år og de aller fleste gikk den flere mil lange veien til fots. De var det vi kaller barnevandrere.

De fleste av historiene om barnevandrerne har blitt brakt videre muntlig fra generasjon til generasjon. Likevel finnes det dokumentasjon om barnevandrerne i arkivene. Skoleprotokoller fra tidligere kommuner i indre Vest-Agder er de skriftlige kildene som best dokumenterer historien om barnevandringene på Agder. Her finnes det mye informasjon om barnevandrerne. Siden barna måtte arbeide utenbygds store deler av året ble skolegangen forsømt, skolefraværet var stort og dette var et problem både for lærerne og elevene selv. I skoleprotokollene er det notert at en mengde barn "var paa tjeneste" mens de egentlig skulle vært på skolen. I protokollene kan vi lese hva barna het, hvor gamle de var, hvor de kom fra og mange ganger også hvor de tjente og hvor lenge de var borte. De store forsømmelsene førte til at mange elever verken fikk karakterer eller fullførte skolegangen.

Fenomenet barnevandring startet opp i første halvdel av 1800-tallet og var en spesiell type arbeidsvandring. Det var ikke uvanlig at folk dro på vandring for å finne sesongarbeid der dette fantes. På begynnelsen av 1800-tallet var det pga trelasthandel og skipsfart gode tider i Kristiansandsdistriktet og i byer og bygder i Aust-Agder. Mange mennesker fra indre Vest-Agder dro derfor på sesongarbeid til Lillesand, Landvik, Fjære, Arendal og andre steder. Etter hvert ble det vanlig at også barn dro ut på disse vandringene for å tjene. Vandringene startet om våren og barna ble ofte borte til langt ut på høsten. Barna jobbet med gjeting, fjøsstell og annet gårdsarbeid. Både vandringene og arbeidet var hardt for de små barna. De måtte tidlig opp, arbeide hele dagen, og de fikk ofte dårlig med både mat og losji. Mange barn led også av hjemlengsel og frykt for hva som kunne skje dem så langt borte fra hjemmet.

Skoleprotokollene består av skoleprotokoller og eksamensprotokoller fra kommuner i indre Vest-Agder. Protokollene gir unik dokumentasjon om et særegent fenomen i norsk historie.

Opplysninger om søker

Opplysninger om søker

Navn på søker

Interkommunalt arkiv i Vest-
Agder IKS (IKAVA)

**Søkers tilknytning til den
nominerte dokumentarven**

Arkivdepot for kommunenes
arkiv

Kontaktperson(er)

Navn

Bård Raustøl

Stilling

rådgiver

E-postadresse

raustol@ikava.va.no

Telefonnummer

92217220

Fullmaktserklæring

Jeg bekrefter at jeg har fullmakt til å nominere dokumentarven som beskrives i dette nominasjonsskjemaet til Norges dokumentarv

Navn

Bård Raustøl

Stilling

Rådgiver

Institusjon

Interkommunalt arkiv i Vest-
Agder IKS

Identifikasjon og beskrivelse

Identifikasjon og bekskrivelse av dokumentarven

Nøyaktig tittel på dokumentarven, omfang, datering (ytterår) og navn på institusjon/organisasjon som skal stå på et eventuelt diplom

Tittel: Skoleprotoller fra indre Vest-Agder - dokumentasjon om barnevandrere.

Skoleprotokoller fra kommuner i indre Vest-Agder gir en unik dokumentasjon av oppvekstvilkår i indre deler av Vest-Agder på 1800-tallet. Arkivene består av skoleprotokoller, dagbøker og eksamensprotokoller og utgjør til sammen 20 arkivstykker. I tid strekker protokollene seg fra 1828 til 1914.

Skoleprotokollene inneholder informasjon om elevenes navn, deres foreldre, bosted, fag på skolen, karakterer og oppmøte og fravær. Protokollene er fra omgangsskoler og skolekretser på landsbygda i Vest-Agder. Unikt for disse protokollene er at de også inneholder dokumentasjon om fenomenet barnevandring. I protokollene er det på mange av elevene anført anmerkninger om at de forsømte store deler av skolegangen da de for eksempel "var på tjeneste", "var hyrde", "i tjeneste som Gjæterjente" eller "borte hele vinteren". Det er også andre anmerkninger som forteller at dette var en del av landet med stor fattigdom. "Mangler Klæder" og "har fattige foreldre" eller bare "fattigdom" er noen eksempler på slike anmerkninger.

Skoleprotokollene oppbevares og er tilgjengelige hos Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS (IKAVA), som også er institusjonen som skal stå på et evt. diplom.

Oversikt protokoller:

- IKAVA. Kvinesdal kommune, skoleprotokoll Rafoss, Dyrli 1867-1878
- IKAVA. Kvinesdal kommune, skoleprotokoll Liknes, Øie 1861-1868
- IKAVA. Lyngdal kommune, skoleprotokoll Østre distrikt 1828-1959
- IKAVA. Lyngdal kommune, eksamensprotokoll 1867-1870
- IKAVA. Hægebostad kommune, skoleprotokoll 1830-1853
- IKAVA. Hægebostad kommune, eksamensprotokoll 1854-1872
- IKAVA. Hægebostad kommune, eksamensprotokoll 1874-1883
- IKAVA. Nord-Audnedal kommune, skoleprotokoll diverse kretser 1856-1896
- IKAVA. Nord-Audnedal kommune, skoleprotokoll Vigmostad 1863-1882
- IKAVA. Nord-Audnedal kommune, dagbok Brådland, Risdal 1853-1879
- IKAVA. Nord-Audnedal kommune, skoleprotokoll Brådland, Risdal 1863-1879
- IKAVA. Nord-Audnedal kommune, skoleprotokoll Konsmo, Strisland 1864-1883
- IKAVA. Bjelland og Grindheim kommune, skoleprotokoll/dagbok, ytre distrikt 1828-1870
- IKAVA. Bjelland og Grindheim kommune, eksamensprotokoll 1877-1887
- IKAVA. Bjelland kommune, skoleprotokoll Ågedal 1866-1914
- IKAVA. Øyslebø og Laudal kommune, skoleprotokoll Laudal sogn 1828-1863
- IKAVA. Øyslebø og Laudal kommune, skoleprotokoll Tjomsland, Lindeli 1863-1895
- IKAVA. Øyslebø og Laudal kommune, eksamensprotokoll 1866-1875
- IKAVA. Åseral kommune, skoleprotokoll Heiegardane 1863-1885
- IKAVA. Åseral kommune, skoleprotokoll Smeland, Ørevatn 1862-1886

Digitalisert skoleprotokoll Konsmo, Strisland 1864-1883. Se lenke:

http://protokoller.ikava.no/no-IKAV_arkiv_000000043861

Visuell dokumentasjon

- Depotavtale_depotarkvier.DOC

Kataloginformasjon/arkivbeskrivelse/arkivreferanse

Proveniens (opprinnelse)

Skoleprotokollene tilhører kommuner fra indre deler av Vest-Agder. Det er protokoller fra de nåværende kommunene Kvinesdal, Lyngdal, Åseral, Hægebostad, Audnedal, Marnardal og Lindesnes. Protokollene ble dannet i ulike skolekretser i indre Vest-Agder på 1800-tallet. Senere ble de oppbevart enten på den enkelte skole eller på kommunens rådhus. Her var de i mange tiår lite tilgjengelige for almenheten. I 2006 åpnet IKAVAs arkivdepot i Kristiansand. Protokollene ble da hentet inn og oppbevart i trygge lokaler hos IKAVA. Der ble de også tilgjengelige på lesesal.

Bibliografi

Historien om barnevandrerne har i stor grad blitt brakt videre muntlig fra generasjon til generasjon. Likeve finnes det noe litteratur om emnet bl.a. i bygebøker/kultursoger fra ulike kommuner. Eilert Sundt nevnte fenomenet i sin bok om "Husfliden i Norge" og Gabriel Øydne har skrevet om barnevandring i bl.a. Norges bebyggelse, Vest-Agder og i boka Agder i manns minne fra

1974.

Støtteerklæringer

Støtteerklæring

- Depotavtale_depotarkvier.DOC

Juridiske forhold

Juridiske forhold

Hvem eier dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn Kommunene Kvinesdal, Lyngdal,
Åseral, Hægebostad, Audnedal,
Marnardal og Lindesnes

Adresse

Telefon

E-post

Hvem forvalter dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn Interkommunalt arkiv i Vest-
Agder IKS

Adresse Märthas vei 1

Telefon 38145591

E-post ikava@ikava.va.no

Tilgang

Vil det være faktorer som begrenser offentlig tilgang til dokumentene? Beskriv dem i så fall nedenfor.

Protokollene er over hundre år gamle og det er ingen begrensninger i innsyn.

Opphavsrett

Beskriv den opphavsrettslige statusen til dokumentarven.

Skoleprotokollene er offentlige, kommunale dokumenter. De eies av kommuner i Vest-Agder men forvaltes gjennom Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS (IKAVA). IKAVA er en kommunal arkivinstitusjon som oppbevarer og tilgjengeliggjør kommunenes eldre arkiver.

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Autentisitet

Dokumentene er originale skoleprotokoller fra arkivene til kommuner i indre Vest-Agder.

Nasjonal betydning

At mange norske skolebarn på 1800-tallet forsømte skolen fordi de måtte arbeide var ikke uvanlig. Barnevandring over større avstander var imidlertid et fenomen som var helt unikt for barn og unge fra indre deler av Vest-Agder. Ingen andre steder har barnarbeid hatt den formen som det hadde her på store deler av 1800-tallet. Barna som dro på arbeid kom fra noen av de fattigste familiene på landsbygda i Norge og mange av barna klarte ikke å fullføre skolegangen. Det er også verdt å merke seg at mange av de som var barnevandrere som små forble fattige da de ble eldre, og mange av dem emigrerte til Amerika i voksen alder.

Skoleprotokollene dokumenterer skolegang for barn og unge helt ned på individnivå, og gir en enestående mulighet til å sette søkelys på enkeltskjebner i skole og hverdagsliv på 1800-tallet.

Tilleggsriterier

Dokumentenes nasjonale betydning må bli bekreftet gjennom ett eller flere av disse kriteriene

Tid

Dokumentene strekker seg over en periode på ca. 70 år, fra 1830 til 1900. Dette var en periode da indre deler av Vest-Agder var preget av stor fattigdom. Foruten dokumentasjon om barnevandring gir skoleprotokollene god informasjon om utviklingen av skolen på 1800-tallet.

Sted

Skoleprotokollene er fra tidligere kommuner i indre deler av Vest-Agder, en del av Norge som er lite kjent, men som har sin egen identitet og en særegen historie. Dokumentene viser hvilke følger stor fattigdom kunne få i små bygder.

Mennesker

Skoleprotokollene gir dokumentasjon om barns oppvekstvilkår. Barn og unges historie har ofte blitt nedprioritert når historie skal skrives. Skolearkiver er kanskje den viktigste kilde til barn og unges oppvekst i tidligere tider. I tillegg til dokumentasjon om skoleelevene gir protokollene også god dokumentasjon om deres familiers sosiale og økonomiske forhold. Skoleprotokollene er den viktigste primærkilde til å belyse fenomenet barnevandring. Skoleprotokollene inneholder opplysninger om alle elever på de ulike skolene, og er derfor en særlig representativ kilde for alle barn i skolepliktig alder.

Emne og tema

Skoleprotokollene fra kommuner i indre deler av Vest-Agder er unike historiske kilder som forteller om et fenomen som lenge har vært lite kjent. I de siste årene har det imidlertid vært mer fokus rundt temaet. Kommunene i kjerneområdene for barnevandring har selv blitt mer bevisst på fenomenet, og Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS (IKAVA) har de siste årene fått flere forespørslers om bruk av aktuelle arkiver. Det har også blitt opprettet et barnevandringssenter i Konsmo i Audnedal og det er laget en barnevandrersti som strekker seg helt fra Kvinesdal til Landvik i Grimstad. I 2010 ble filmen "Yohan barnevandrer" vist på kinoer over hele Norge, og barnevandring fikk en periode fokus over hele landet.

Form og stil

Skoleprotokollene består av protokoller i ulikt format. Protokollene dokumenterer hvordan skoledokumentasjon ble nedtegnet og bevart på 1800-tallet.

Sosial, åndelig eller kulturell verdi

Indre Vest-Agder er et område på Sørlandet med en egen identitet. Det består av kommuner noen mil inne i landet som har en annen kultur en byene langs kysten. På 1800-tallet var indre Vest-Agder preget av stor fattigdom. Gårdene var små, jorda ofte dårlig og familiene hadde mange barn. En løsning på fattigdommen var å sende barna ut i arbeid borte fra hjemmet fra ung alder.

Historien om barnevandrerne har lenge vært kjent i kjerneområdene, men ukjent blant store deler av befolkningen på Sørlandet og andre steder i landet. De siste årene har historien om barnevandring kommet mer i søkelyset. Fenomenet kan også sees som en kontrast til oppvekstvilkår hos barn i Norge i dag, men også som en sammenligning med barn og unges forhold i land i andre deler av verden.

Utfyllende opplysninger

Utfyllende opplysninger

Sjeldenhet

Skoleprotokollene fra indre Vest-Agder er unike primærkilder til et helt spesielt fenomen i norsk historie og de eneste kjente primærkildene som belyser fenomenet barnevandring.

Integritet

Protokollene er i relativt god stand og innholdet er ikke endret etter at protokollene gikk ut av bruk i skolene.

Representativitet

Konsultasjon og samtykke

Konsultasjon og samtykke

Har dokumentarvens eier(e) og forvalter(e) blitt orientert om og godkjent nominasjonen?

Ja

Vurdering av risiko

Vurdering av risiko

Gi en beskrivelse av i hvor stor grad den nominerte dokumentarven er truet.

Skoleprotokollene er godt sikret gjennom oppbevaring hos IKAVA. Men enkelte er i dårlig forfatning og bør vurderes restaurert og/eller skannet og digitalisert.

Bevaringsplan

Bevaringsplan

Inngår dokumentarven i en bevaringsplan?

Ja

Hvis ja, last opp et sammendrag av bevaringsplanen. Hvis nei, last opp opplysninger om de nåværende bevaringsforholdene og forvaltningen av dokumentarven.

Vedlegg

- Depotavtale_depotarkvier.DOC

Resultat og tilleggsinformasjon

Resultatet av nominasjonen og ev. tilleggsinformasjon

Hva ønsker din institusjon å oppnå ved å få dokumenter innskrevet i Norges dokumentarv? Kom med eventuell tilleggsinformasjon som støtter en innskriving i Norges dokumentarv.

Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS (IKAVA) ønsker skoleprotokoller fra indre Vest-Agder innskrevet i Norges dokumentarv da protokollene er en unik kilde til fenomenet barnevandring. Vi er også av den mening at skolearkiver generelt bør være med i Norges dokumentarv da disse gir viktig dokumentasjon om barn og unges oppvekstvilkår i tidligere tider. Kommunale arkivinstitusjoner og kommunale arkiver er etter vår mening underrepresentert i Dokumentarven i forhold til sentrale statlige arkiver og ulike museer. Kommunale arkivinstitusjoner oppbevarer viktig informasjon om lokalsamfunn og enkeltinnbyggere og bør være sterkere representert i Norges dokumentarv enn de er i dag.